

Bir süre az yazacağım...

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Pazar, 04 Kasım 2018 00:21 -

“Ne oldu, yazıların sayısını azalttın” diye soran arkadaşlara cevabım “bir süre az yazacağım” olacak... İki önemli konu var ve esas olarak bunlarla uğraşmam gerekiyor.

Bir tanesi üniversiteyi bitirme tezi ya da Almancasıyla Bachelorarbeit. Tezle ilgili konu bulmam ve ardından da konuyla ilgilenen hoca bulmam gerekiyor. Konu tamam; aklın arkeolojisi, gerçi ben sosyal akıl konusunu tercih ediyorum ama bunların hepsi birbirine bağlı. Bu nedenle ilgili dersi aldım ki adam beni tanısin. Gerçi üç yıl önce de aynı kişiden benzer konuda ders almıştım ama beni hatırlaması pek mümkün değil... Ders biraz ilerlesin, adamla konuşacağım.

Ders zor açıkçası ve bu zorluk iki yönlü...

İlki dille ilgili... 2017 ve 2018’de yayınlanmış makalelerdeki bazı İngilizce deyimlerin karşılıklarını İngilizce-Almanca sözlüklerde bulamıyorsunuz çünkü yeni deyimler... Bunları İngilizce çerçevesinde anlamamız gerekiyor. Normalde İngilizceyi hızlı okurum ama bu sefer zorlanıyorum. Bu durum bana özgü değil, büyük çoğunluğu benden 40-45 yaş küçük insanlardan oluşan sınıfta herkes zorlanıyor.

İkincisi, konuyla ilgili... Konunun temelini biliyor olmam büyük avantaj ama yetmiyor. Konuyla ilgili olarak son iki yılda o kadar çok şey yayınlanmış ki... Tabii hepsi İngilizce, biraz zorlanıyorsunuz ama oluyor.

Konu da insanı zorluyor. İnsan ile şempanze birbirine bu kadar benzemesine rağmen insanın apayrı bir evrim geçirmesini sağlayan temel faktörler nelerdir?

Bu konuda kritik dönem taş devri... Taş devrimde evrim ayrışıyor çünkü insan alet yapmaya başlıyor. Taştan alet üretiyor ve artık her işi eliyle değil kendisiyle dışındaki dünya arasına soktuğu alet aracılığıyla görmeye başlıyor. Başka hiçbir canlı alet üretmiyor ve bu üretim zamanla gelişiyor.

Bir süre az yazacağım...

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Pazar, 04 Kasım 2018 00:21 -

Neden sadece insan alet üretebiliyor ya da alet üretmenin önkoşulları neler olabilir?

O dönemden kalan yazılı kaynak yok çünkü yazı henüz bulunmamış. Sözlü kaynak zaten mümkün değil... Tek kaynak o dönemle ilgili bulunan arkeolojik kalıntılar ve bunların yorumlanmasından hareketle o dönemin insanı hakkında fikir sahibi olunmaya çalışılıyor.

Alet yapabilmenin iki önkoşulu olduğu düşünülüyor.

Birincisi, analogi kurabilmektir. Analogi, yeni karşılaşılan bir sorunu eskiden karşılaşılan ve çözülebilen bir soruna benzeterek, bu yolla ikisi arasında ilişki kurarak çözmeyi hedefler ve insan düşüncesinin önemli yöntemlerinden bir tanesidir.

Analogi kurabilmek için belirli ölçüde genelleme yeteneğine sahip olmanız gerekir. Eski ve yeni iki sorun arasında ortaklık bulabiliyorsanız analogiye başvurursunuz.

İkincisi, eski sorunu hatırlayabilmeniz gerekir. Bu da ancak uzun vadeli hafızanın belirli bir gelişme düzeyine ulaşmasıyla mümkündür.

İnsan beyni taş devri boyunca büyüyor. Bunu o dönemden kalan iskeletlerin analizinden çıkarmak mümkündür.

Bu gelişmenin nasıl olduğu konusunda değişik teoriler bulunuyor. Konuyu tartıştığınız zaman bile insanın kafası zorlanıyor.

Önemli bir başka konu bulunan arkeolojik kalıntıların nasıl yorumlanacağıyla ilgilidir. Aynı arkeolojik madde zaman ve mekana bağlı olarak değişik yorumlara neden olabiliyor. Madde ile o maddeyi anlatan metin her zaman özdeş olmayabiliyor. Başka bir deyişle arkeolojik maddenin dildeki karşılığı tartışmalı bir konu... Bu bana biraz da bir şeyi yazıyla veya fotoğrafla anlatmak

Bir süre az yazacağım...

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Pazar, 04 Kasım 2018 00:21 -

---

arasındaki fark gibi geldi. Beynin ikisini algılaması arasında fark bulunuyor.

Bir teoriye göre arkeolojik maddeyi onun pratiğiyle birlikte düşünmek gerekir ya da yapanın sahip olduğu niyet üretilen maddeye yansır. O maddenin tarihi vardır ve belirli bir pratik amaçlanarak yapılmıştır. Mesela neden taşın kenarlarını keskinleştirirsiniz? Bu ya av için ya bir şeyi kesmek için (et gibi) ya da kendini savunmak için gerekli olabilir. Üretilen maddeyle o maddeyle yapılacak pratiği birleştirmeniz gerekir.

Görüyor musunuz, yontma taştan bile ne yorumlar çıkıyor?

Bu konuyu epeyce çalışmam gerekiyor.

İkinci olarak, 2000 yılında yayınlanan **Alt Emperyalizm ve Türkiye** kitabının devamını yazıyorum. Alt emperyalizm teriminin yaygınlaşması benim için sevindirici tabii... 2000 yılında kitap yayınlandığı zaman insanlara garip gelmişti ama bir süreden beri kullananlar çoğaldı. Bu kullanmanın Türkiye'nin pratikteki icraatları üzerine yaygınlaştığını ama konunun tarihsel gelişiminin pek bilinmediğini biliyorum. Bu nedenle kitabın en az yarısı teorik konulara ayrılacak, ardından 2000 yılı sonrası gelişmeye geçilecek...

Emperyalizm ve alt emperyalizm, imparatorluk bilinci, yeni iç savaş teorisi gibi konular yer alıyor.

Alt emperyalist olarak nitelendirilen ülkelerin çoğalması ve bununla ilgili yayınlar önemlidir. Eskiden Brezilya dışında başka ülkeden söz edilmezdi. Şimdi Hindistan, Güney Afrika ve Türkiye de listeye girmiş durumdadır.

Alt emperyalizm belirlemesi yetmiyor, bu belirlemeyi ülkelere göre değişebilen dönemlere ayırmak gerekiyor. Türkiye alt emperyalizminin iki dönemi bulunuyor: 1990-2000 ve sonrası... 2000 yerine biraz daha yüksek sayı da verilebilir.

Bir süre az yazacağım...

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Pazar, 04 Kasım 2018 00:21 -

Bu iki dönem arasında tekelci kapitalizmin dünya çapında tek kutupluluktan (ABD) çok kutupluluğa geçişi yer alıyor ve bu da alt emperyalist ülkelere daha geniş bir alanda oynama imkanı sağlıyor.

Bu konuda çok sayıda yayın okudum ama bitmedi, okumam ve yazmam gerekiyor.

Bu nedenlerle diyeceğim sitede haftada iki yazıdan fazlasını yazmam herhalde... Az sayıda konuda yoğunlaşmak önemlidir.

Şubat 1972'de yayınlanan Monthly Review dergisinde "Brezilya alt emperyalizmi" başlıklı yazıyı bulunca ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz. 1974-1975'te **TDAS**'ı yazarken bu yazıyı okuduğumu hatırlıyorum ve tabii bu kavramın o günkü anlamıyla bugünkü anlamı arasında fark bulunuyor. Dergideki yazının özetini okuduğumda bana yüzeysel bir değerlendirme gibi geldi ve bu da normaldir aslında; aradan neredeyse 50 yıl geçmiş...

Alt emperyalizmi o zaman "gizli işgalin bölgesel uygulaması" olarak tanımlamışım. (Bkz. **40 Yıl Sonra TDAS**

, s. 254) Aynı tanımı bugün yapmak sınırlı bir geçerliliğe sahiptir. O zaman ABD ile SSCB arasında bölünmüş bir dünya vardı, şimdi durum çok farklıdır. Zaten konuyla ilgili bölümde Türkiye'yi değil petrol fiyatlarını yükselterek ambargo uygulayan Arap ülkelerini örnek vermişim. Brezilya uzakta olduğu için değinmemişim. Yine de TDAS'ta varılan genel sonuç başka bir dünyada bugün için de geçerlidir: Emperyalizm dünya pazarında tek belirleyici ve yönlendirici güç olmak konumunu yitirmiştir. Burada özellikle ABD kastediliyor ve o yıllarda kapitalist sistem içinde ABD gerilerken Japonya ve Avrupa Birliği (o zamanki adıyla AET) yükseliyordu. Bunun yanı sıra sonuçta ABD'ye bağımlı ya da yakın ilişkisi bulunan ama kendisine belirli bir manevra alanı açabilen ülkeler de ortaya çıkıyor ve farklı merkezler arasında oynayabiliyorlardı.

Neyse çalışalım bakalım...